

Effata - Ga open

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Lezingen:

1^e schriftlezing: Jesaja 35,1-10

2^e schriftlezing: Markus 7,31-37

Gemeente van Jezus Christus,

Het verhaal dat we lezen over de genezing van de dove vertelt Markus als enige. De evangelisten Matteüs en Lukas namen het niet van hem over. Even verderop, in het volgende hoofdstuk, staat een verhaal dat er erg op lijkt, over de genezing van een blinde. Ook dit verhaal komt alleen bij Markus voor. Tussen die twee verhalen in klinkt de opmerkelijke uitspraak van Jezus tegen de discipelen, dat zij horende doof en ziende blind zijn. Vast en zeker wil Markus een verband leggen tussen de dove bij wie de oren open gaan en de discipelen niet goed horen. (Evenals het verband tussen het niet goed zien van de discipelen en de genezing van de blinde.)

Waarom vertelt Markus deze verhalen als enige van de evangelisten?

Beide verhalen raken een thema, dat vooral Markus van belang vindt, dat we speciaal bij hem aantreffen. Een thema dat Matteüs en Lukas, op deze manier, niet zo uitwerken. Het gaat om de nadrukkelijke wijze, waarop Jezus mensen verbiedt te spreken over wat ze gezien of gehoord hebben. Vaak is dat na een genezing door Jezus. Soms ook na uitspraken over wie Jezus zou zijn - 'Zoon van God' of 'Messias'. In de theologie wordt dit het *Messiasgeheimenis* bij Markus genoemd. Als bij de dove de oren opengaan en hij weer normaal kan spreken, beveelt Jezus de omstanders om aan niemand te vertellen wat er gebeurd was. (Maar hoe strenger hij het hun verbod, hoe meer ze het rondvertelden.) Markus legt dus ook nog eens een opmerkelijk verband tussen het weer kunnen spreken van de dove en het moeten zwijgen van de omstanders.

In staat zijn te horen wil blijkbaar niet zeggen, dat je dan ook goed hoort.

In staat zijn te spreken wil blijkbaar niet zeggen dat het goed is dat je spreekt.

Dat herkennen we. Hoe vaak komt het niet voor, dat we niet écht horen wat de ander zegt. Horen we wat we willen horen; of luisteren we met een half oor. Hoe vaak sluiten we ons moedwillig af voor geluiden, voor stemmen die we als storend ervaren. En hoe dikwijls worden we afgeleid door al het lawaai om ons heen. Wel kunnen horen, maar toch niet kunnen luisteren.

En wat wordt er niet allemaal afgepraat, afgekletst, afgechat, afgetwitterd. In talkshows,

discussieprogramma's, op de tv, op de pc, met mobiel en i-phones. Wat een hoop oppervlakkigheid, overbodigheid, onzin, ongenueanceerdheid.

Wel kunnen praten, maar toch niets zinnigs zeggen.

Toch is dit vooral iets van onze tijd, onze cultuur.

Als Jezus boze geesten, of omstanders, of zieken die genezen zijn belet te spreken, dan speelt niet zozeer het gevaar van oppervlakkigheid of overbodigheid, maar dat van onbegrip. Misverstanden, levensgroot bij de leerlingen aanwezig, laat staan bij de omstanders.

Vrijwel vanaf het begin van Jezus' openbare optreden stromen de zieken in drommen naar Jezus toe; ze komen zelf, ze worden gebracht, gedragen. Dat doen wij eigenlijk ook, als lezers, hoorders - gelijk om die genezingsverhalen heen drommen, met onze vragen, twijfels, verlangens: zou dat nou echt zo gebeurd zijn? Hoe kan dat dan? Of is het vooral symbolisch bedoeld? Was Jezus er nu maar, dan werd ik ook beter... Maar toen kon toch ook niet iedereen bij Jezus komen? Het misverstand dat Jezus vreest, is dat men hem, dat wij hem, vooral als wonderdoener zien, en als zodanig vereren. Maar steeds laat Jezus zien, dat hij het niet is die geneest, maar God, die hem de kracht, de volmacht daartoe geeft. De gezangen zijn geen staaltjes van zijn supervermogen, maar tekenen van de nieuwe schepping, het nieuwe begin, zoals beschreven door de profeet Jesaja: 'God zelf zal jullie bevrijden.

Dan worden blinden de ogen geopend,
de oren van doven worden ontsloten.
Verlamden zullen springen als herten,
de mond van stommen zal jubelen...'
(Jesaja 35, 4b-6a)

Kortom, het gaat niet om het geloof in Jezus, maar het geloof van Jezus; zijn geloof in de woorden van Jesaja en de andere profeten, over Gods nieuwe wereld die aanstaande is.

Ook wanneer de mensen om hem heen hem Messias - gezalfde - noemen, snoert Jezus hen de mond. In die titel ligt de verwachting van een koninklijk optreden besloten. Maar op die manier kan Jezus geen koning zijn. Dat weet hij. En onmiddellijk gaat hij dan spreken over de Mensenzoon die lijden moet. En dat wie zijn volgeling wil zijn, zichzelf verloochenen moet. En dat ieder die zijn leven wil behouden, het zal verliezen... (Markus 8, 27-38) Niemand die het begrijpt.

En wij eigenlijk ook niet - niet zó dat we het vatten kunnen, beredeneren. Wie daar een afgerond, glad verhaal over heeft, slaat uiteindelijk de plank mis.

Praten, van gedachten wisselen, elkaar ontmoeten zijn in de wijze waarop wij gemeente zijn belangrijke uitingsvormen. We komen samen in gesprekskringen, we houden catechese, organiseren ontmoetingsavonden. We menen, dat het goed is en nodig om met elkaar te spreken over ons geloof. Markus zal het niet ontkennen. Maar in het verhaal van vandaag geeft hij ons ook een andere gedachte mee: er zijn onderwerpen, die zijn gewoon te teer, te onbegrijpelijk, te beladen, te dubbelzinnig om maar meteen over te gaan praten, te gaan redeneren, te gaan discussiëren. Om goed te kunnen spreken, moet je er ook het zwijgen toe doen. Om goed te kunnen horen, is ook stilte nodig.

Markus vertelt dat Jezus, nadat men de dove bij hem gebracht had en men Jezus gesmeekt had, hem de hand op te leggen, Jezus deze man apart nam, weg van de menigte. Dat getuigt allereerst van eerbied voor die dove mens. Jezus zet hem niet te kijk. Maar vooral: Jezus stapt zijn leefwereld binnen, Jezus ontmoet hem in zijn wereld van afzondering en stilte. Want dat is zo kenmerkend van doof zijn en gebrekkig spreken: dat het moeilijke contact een dove zo isoleert van de wereld van de horenden. Jezus ontmoet de dove in zijn geïsoleerde wereld. En vervolgens spreekt Jezus zijn taal, gebarentaal, de taal van aanraking en mimiek. Hij steekt zijn vingers in de oren van de dove man, hij raakt met speeksel diens tong aan. Hij slaat zijn blik op naar de hemel (vanwaar zal mijn hulp komen?), hij zucht diep, zichtbaar. Dan pas gaat hij spreken, één woord: 'Effata!', wat betekent: 'Ga open!'

Jezus optreden getuigt van een groot inlevingsvermogen, van een zorgvuldige omgang met deze dove mens.

Maar het heeft ook een geestelijke betekenis. Het bevat ook een boodschap voor de horenden. Voor hoorders, lezers zoals wij:

Om goed te gaan horen, heb je ook afzondering nodig. Om goed te gaan spreken, is ook zwijgen nodig, stilte.

Wat voor stilte kan dat zijn?

Stilte buiten; de stilte van een natuurgebied.

Een stille nacht.

Stilte in een eeuwenoude kerk.

De stilte van de binnenkamer.

Innerlijke stilte.

Stil gebed.

Aandachtige stilte. Eerbiedige stilte.

Stilte voor het aangezicht van de Eeuwige, Onzienlijke.

De dove man had geen keus. Hij was veroordeeld tot stilte. Daar werd hij van bevrijd.

Zijn tong kwam los, zodat hij zich eindelijk uit kon spreken.

Maar wij moeten misschien wel bevrijd worden van lawaai, van woordenstromen, van informatie-overkill, van geluidsoverlast, van onze eigen verslaving aan geluid.

Wij kunnen daarvoor kiezen:

voor stilte ervaren, stil worden;

stil worden voor wat onuitsprekelijk is;

in de stilte leren luisteren,

zorgvuldig gaan horen

en goed leren spreken.

Ik eindig met een gedicht van Guillaume van der Graft:

Stilte

*Zolang er nog ergens iemand bestaat
met wie ik als mens kan spreken
vind ik ook wel de stilte
midden op de straat
een stilte die niemand kan breken.*

*Een kostbare stilte van zuiver glas
dat ik zelf
met mijn stem heb geslepen
als ik er niet was en die stem er niet was
had niemand die stilte begrepen.*

*Maar als Hij er niet was
en Zijn stem was er niet
dan was er van stilte geen sprake.
Alleen maar van zwijgen
zo hard als graniet
en dat kan je doodeenzaam maken.*

*Maar de stilte,
dit is een tweestemmig lied
waarin God en de mens elkaar raken.*

Amen